herpy

JASZCZURKI WŁAŚCIWE

Jaszczurka trójpręga

Lacerta trilineata

Lacerta trilineata to jedna z największych jaszczurek Europy: masywne, aktywne za dnia, zielone zwierzę z ciepłych zarośli i skalistych zboczy Bałkanów i Grecji. Gatunek osiąga 40-60 cm, z czego ogon stanowi około dwóch trzecich. Żywi się dużymi owadami i niewielką ilością owoców, potrzebuje słońca, UVB i dużego terrarium, a także chłodnego zimowania.

Rodzina: Lacertidae Nazwa angielska: Balkan Emerald Lizard

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**40-60 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**8-12 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Tereny skaliste i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**150 × 70 × 100 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**23-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**38-42 °C**
Temperatura w nocy	**15-20 °C**
Wilgotność	**40-60%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Zimowanie	**5-7 °C** 8-10 tygodni
Pokarm	**Owady, owoce i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**W parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**5-20 jaj**
Zniesienia w roku	**1-3**
Inkubacja	**80-85 dni** przy 27-28 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Lacerta trilineata to największa jaszczurka w europejskiej grupie zielonych jaszczurek. Dorosłe osobniki osiągają 40-60 cm, a samo ciało mierzy do 17 cm. Zwierzęta z gór rzadko przekraczają 50 cm, natomiast osobniki z nizin mogą dorastać do 60 cm. Samice mają zwykle 45-50 cm, a samce około 55 cm. Ogon stanowi około dwóch trzecich długości i może zostać odrzucony w razie zagrożenia.

Dorosłe osobniki są zielone z licznymi drobnymi czarnymi plamkami, z których każda pokrywa część łuski grzbietowej. Skóra między łuskami jest najczęściej ciemna. Niebieskie zabarwienie występuje po bokach szyi i na bokach ciała, rzadziej na gardle, ale nigdy nie jest ciemnoultramarynowe. Młode mają wyraźniejszy rysunek z jasnymi paskami i plamami, często z

jasnym, nieprzerwanym paskiem pośrodku karku, jednak rysunek jest bardzo zmienny: od niemal całkowitego braku wzoru po plamy lub podłużne paski. Samice w wieku około dwóch lat uzyskują turkusowe zabarwienie głowy, najwyraźniejsze w okresie godowym.

Gatunek jest bardzo zmienny pod względem budowy i ubarwienia, opisuje się kilka podgatunków, między innymi *L. t. major* na zachodzie, *L. t. polylepidota* na Krecie i *L. t. hansschweizeri* na Cykladach. Nazwa gatunkowa oznacza trzy linie, choć u wielu zwierząt linii tych nie widać.

Zwierzę jest szybkie, płochliwe i terytorialne, wymaga dużego terrarium. Nie nadaje się do brania na ręce.

Występowanie i środowisko

Lacerta trilineata występuje na Półwyspie Bałkańskim oraz na wyspach Morza Jońskiego i Egejskiego: w Macedonii Północnej, Bułgarii, Serbii, Grecji (Peloponez, wschodnia część lądu stałego na wschód od Pindosu, Kreta i wiele wysp), Chorwacji, Czarnogórze, Bośni i Hercegowinie oraz Albanii.

Formy zachodnie (na zachód od Pindosu, na Korfu i Paxos oraz wzdłuż Adriatyku) zalicza się do *L. t. major*, formy z Krety i Kithiry do *L. t. polylepidota*, a formy z wysp Cykladów do *L. t. hansschweizeri*. Stwierdzenia z Limnos są wątpliwe. Populacje z Turcji dawniej zaliczano do tego gatunku, obecnie traktuje się je jako odrębne gatunki, m.in. *Lacerta media* i *Lacerta diplochondrodes*.

> **Naturalny zasięg:** Macedonia Północna, Bułgaria, Serbia, Grecja, Chorwacja, Czarnogóra, Bośnia i Hercegowina i Albania.

ŚRODOWISKO

Lacerta trilineata zamieszkuje ciepłe, suche i nasłonecznione miejsca z gęstą osłoną: śródziemnomorskie zarośla, skaliste zbocza, piaszczyste wybrzeża, pola i pastwiska, sady oraz wiejskie ogrody. Zwierzęta poruszają się po ziemi, między kamieniami, a także wspinają się na krzewy i niskie drzewa.

Gatunek występuje od nizin po góry, jednak osobniki z wyższych partii są mniejsze. W Grecji okres godowy trwa od kwietnia do lipca, a zwierzęta osiągają dojrzałość płciową, gdy ciało bez ogona mierzy około 8 cm. Aktywne osobniki w naturze mają temperaturę ciała 31-32 °C. Zimę spędzają w kryjówkach w ziemi lub między kamieniami.

Hodowla

TERRARIUM

Lacerta trilineata to duża i aktywna jaszczurka, która wymaga dużego terrarium. Para lub samiec z dwiema-trzema samicami potrzebuje co najmniej 150 × 70 × 100 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest zawsze lepsze. Wysokość jest ważna, ponieważ zwierzę wspina się po gałęziach i tylnej ścianie. Latem warto przenieść zwierzęta do terrarium zewnętrznego lub wybiegu w pełnym słońcu.

Podłoże stanowi płukany piasek w warstwie 5-15 cm. Urządź terrarium korą korkową, gałęziami, dużymi płaskimi kamieniami i stabilnymi miejscami do wygrzewania, sadź tylko odporne rośliny albo użyj sztucznych. Najlepiej przygotuj kilka kryjówek po obu stronach. Tylną ścianę można wyłożyć korą. Pokrywa musi być szczelna i wykonana z siatki.

Trzymaj jednego samca z jedną lub kilkoma samicami. Kilka samców rzadko da się trzymać razem, a zawsze musi istnieć możliwość rozdzielenia zwierząt. Najlepiej tolerują się osobniki wychowane razem. Samice, które mają złożyć jaja, potrzebują głębokiego, lekko wilgotnego miejsca z piaskiem do kopania gniazda.

TEMPERATURA

Lacerta trilineata to zwierzę kochające słońce. Pod lampą punktową miejsce do wygrzewania powinno osiągać temperaturę powierzchni 38-42 °C, mierzoną termometrem na podczerwień; przy mocnej lampie punktowej miejsce do wygrzewania znajduje się około 30 cm pod lampą. W dolnej części terrarium panuje około 23 °C, więc temperatura dzienna wynosi 23-28 °C. Temperatura nocna nie jest znana; 15-20 °C odpowiada klimatowi umiarkowanemu i chłodnemu pomieszczeniu. Zwierzę musi mieć wyraźny gradient od ciepłego do chłodnego i możliwość wycofania się w chłodniejsze strefy.

Oświetlenie dostosowuje się do pory roku: świetlówki włącza się na 8-12 godzin, a lampę punktową na 3-5 godzin w środku dnia. Skracanie i wydłużanie dnia naśladuje pory roku.

Zimowanie jest zalecane i stanowi warunek rozrodu. Zimować należy tylko zdrowe, dobrze odżywione zwierzęta bez pasożytów; chore, wychudzone i niedawno nabyte osobniki pozostają aktywne. Przed obniżaniem temperatury zważ zwierzę i zleć badanie kału. Długość dnia i temperaturę obniża się stopniowo, a ostatni posiłek podaje się co najmniej dwa-trzy tygodnie przed zimowaniem. Zwierzę zimuje około dwóch miesięcy w temperaturze 5-7 °C w skrzynce lub lodówce bez zamrażalnika, na lekko wilgotnym, nie mokrym podłożu, z dwoma niezależnymi termometrami. Skrzynka musi być zabezpieczona przed gryzoniami. Jeśli zimne zimowanie nie jest możliwe, zwierzę może zamiast tego odpocząć kilka tygodni w terrarium przy wyłączonym świetle. Po zimowaniu temperaturę podnosi się stopniowo, a zwierzę najpierw dostaje wodę. Zobacz też temat o zimowaniu.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Lacerta trilineata pochodzi z suchych, nasłonecznionych siedlisk, a wilgotność powietrza wynosi 40-60 %. Dobra wentylacja jest ważniejsza niż wilgotność.

Postaw niską, stabilną miskę z wodą i wymieniaj wodę codziennie. Rano lekko zraszaj rośliny i kamienie, aby zwierzę mogło zlizywać krople. Podłoże powinno być suche, z lekko wilgotną strefą pod kryjówkami i w miejscu lęgowym, gdzie samica może złożyć jaja.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Lacerta trilineata dużo się wygrzewa i wymaga mocnego światła oraz UVB. Na zewnątrz UVB zapewnia słońce. W pomieszczeniu stosuje się świetlówkę T5-HO dla strefy Fergusona 3 nad miejscem do wygrzewania, tak aby indeks UV na wysokości głowy wynosił 3-5, w połączeniu z lampą metalohalogenkową dającą światło i ciepło. Używaj miernika UV i wymieniaj świetlówki zgodnie z zaleceniami producenta. Szkło zatrzymuje UVB, więc świetlówki muszą znajdować się wewnątrz terrarium.

Długość dnia dostosowuje się do pory roku: około 12 godzin latem, ze skracaniem i wydłużaniem w okresach przejściowych przed zimowaniem i po nim. Zwierzęta bez dostępu do naturalnego światła słonecznego muszą dostawać UVB codziennie.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Lacerta trilineata jest przede wszystkim owadożerna, ale zjada też ślimaki, małe jaszczurki, a regularnie także owoce i kwiaty. Pokarm stanowią świerszcze, szarańcza, gąsienice motyli, ćmy, duże karaczany, drewnojady i dżdżownice. Oferuj urozmaiconą dietę, a od czasu do czasu trochę miękkich, słodkich owoców. Mrożona i rozmrożona szarańcza lub świerszcze mogą stanowić uzupełnienie, ale muszą być całkowicie rozmrożone i mieć temperaturę pokojową, a podaje się je pęsetą.

Na podłoże sypie się pokruszoną sepię, a preparat multiwitaminowy podaje się mniej więcej raz w tygodniu. Młode mogą przez pierwsze tygodnie dostawać witaminy w wodzie do picia. Samice potrzebują dodatkowego wapnia, ponieważ składają wiele jaj.

Dorosłym oferuje się pokarm co drugi dzień w sezonie aktywności, a młodym codziennie. Należy unikać przekarmiania, a przed zimowaniem zwierzę się podtucza.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Lacerta trilineata jest płochliwa i szybka. Samce zaciekle bronią swojego terytorium, a słabsze zwierzę nie jest w stanie uniknąć silniejszego samca w terrarium. Dlatego ważne jest dobranie dobrych par lub grup, a korzystne jest przyzwyczajanie zwierząt do siebie od młodości. Nie trzymaj dwóch samców razem. Najlepiej sprawdza się samiec z trzema samicami, co jest też najkorzystniejsze dla rozrodu.

Nowe zwierzę chowa się i jest czujne. Karmienie pęsetą uspokaja zwierzę. Unikaj chwytania go, ponieważ w stresie odrzuca ogon, który odrasta tylko częściowo. Nie trzymaj tego gatunku razem z innymi gatunkami.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec jest większy od samicy: około 55 cm wobec 45-50 cm. Samice uzyskują turkusowe zabarwienie głowy po drugim roku życia, najwyraźniejsze w okresie godowym. U młodych płeć jest trudna do rozpoznania.

Wiek osiągania dojrzałości płciowej nie jest udokumentowany. Zwierzęta dojrzewają płciowo, gdy ciało bez ogona mierzy około 8 cm. Do rozrodu przeznaczaj tylko zdrowe, w pełni wyrośnięte osobniki.

GODY I KOPULACJA

Kopulacja następuje po zimowaniu. Przed kopulacją samiec wydmuchuje powietrze w krótkich zrywach i powiększa się, nadymając kark i boki. Kopulacja odbywa się wiosną i wczesnym latem. Podczas kopulacji samiec chwyta samicę pyskiem.

Trzymaj jednego samca z kilkoma samicami. Jeśli samica jest zraniona po kopulacji, oddziel ją od samca. Zawsze musi istnieć możliwość rozdzielenia zwierząt.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa do trzech zniesień w roku po 5-20 jaj w zniesieniu, najczęściej 8-10. Duże zniesienia mają małe jaja o masie około 1 g, a małe zniesienia większe jaja o masie około 1,5 g. Jaja są zakopywane w piasku w miejscu utrzymywanym w lekkiej wilgotności, a składanie odbywa się zwykle nocą. Zapewnij samicy co najmniej jedno miejsce lęgowe z głębokim, lekko wilgotnym piaskiem.

INKUBACJA

Jaja ostrożnie przenosi się z gniazda do inkubatora i nie wolno ich obracać. Zaznacz ołówkiem ich górną stronę. Użyj wermikulitu o średniej granulacji wymieszanego z wodą w proporcji 1:1,5 wagowo (np. 40 g wermikulitu i 60 g wody) w plastikowym pojemniku z małymi otworami wentylacyjnymi i wyciśnij w podłożu małe zagłębienia na jaja. W temperaturze 27-28 °C wyklucie następuje po 80-85 dniach. Pojemnik waży się co tydzień, a ubytek wody uzupełnia się, kapiąc wodę na podłoże, nie na jaja.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są płochliwe; oferuje się im najmniejsze owady oprószone wapniem i witaminami. Przez pierwsze tygodnie witaminy można podawać w wodzie do picia. Odchowuj młode w osobnym terrarium z piaskiem, kryjówkami i niską miską z wodą. Zapewniaj im UVB codziennie. Młode bardzo różnią się rysunkiem i mogą być niemal jednobarwne, plamiste lub w podłużne paski.

Sortuj młode według wielkości, aby mniejsze nie zostawały w tyle w walce o pokarm. W pierwszą zimę zimują tylko zdrowe, dobrze odżywione młode; pozostałe pozostają aktywne.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika ze zbyt małej ilości ciepła i UVB, jednostronnej diety, zbyt małej przestrzeni lub zbyt dużej konkurencji między zwierzętami. Typowe z nich to:

- Osteoporoza przy braku UVB i wapnia. Zapewnij UVB i oprószaj pokarm.
- Rany po walkach i kopulacji. W razie ran rozdziel zwierzęta.
- Utrata ogona w stresie. Odrasta tylko częściowo.
- Pasożyty wewnętrzne. Nowe zwierzęta trzyma się w kwarantannie, a przed zimowaniem pobiera się próbkę kału.
- Roztocza i kleszcze, zwłaszcza na zewnątrz.
- Nieudane zimowanie u chorych lub wychudzonych zwierząt. Utrzymuj je aktywne i karmione.
- Problemy ze składaniem jaj przy braku odpowiedniego miejsca lęgowego.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, pełny ogon i dobry apetyt. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę nie je, traci na wadze lub jest ospałe.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.